

Қуналішева Гүлдана Амангелдіқызы
«Фараби атындағы ҚазҰУ "Қадам, қарым және экологиялық құрам" кафедрасының
профессоры, заң ғылымдарының докторы, kumalishva.guldanika@mail.ru

Жақсыбекова Ғарада Сатбергеновна
"ҚАЗҒЗУ Университеті АҚ" доценті, заң ғылымдарының кандидаты

Үрсібаева Айжар Аманжолқызы
«Фараби атындағы ҚазҰУ "Азаматтық құрам және азаматтық іс жүргізу, өзбек құрамы"
кафедрасының аға оқытушысы

ҚЫЛМЫСТЫҚ ІС ЖҮРГІЗУДЕГІ АДВОКАТТЫҢ ПРОЦЕССУАЛДЫҚ ҚЫЗМЕТІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Резюме. В статье авторы анализируют роль и особенности процессуальной деятельности адвокатов по уголовно-процессуальному законодательству Республики Казахстан.

Ключевые слова: права и свободы человека, адвокат, адвокатская деятельность, подозреваемый, обвиняемый, суд

Түйін. Бұл мақалада авторлар қылмыстық іс жүргізудегі адвокаттың процессуалдық қызметінің орны мен ерекшеліктерін қысқартып Қазақстан Республикасының қылмыстық іс жүргізу заңнамасына сәйкес зерделеген.

Түйінді сөздер: адам құқықтары мен бостандықтары, адвокат, адвокаттық қызмет, күдікті, айыпталушы, сот

Resume. In article authors analyze a role and features of procedural activity of lawyers by the criminal procedure legislation of the Republic of Kazakhstan.

Keywords: rights and freedoms of the person, lawyer, lawyer activity, suspect, defendant, court

Қазақстан Республикасы Конституциясының 13-бабында: «Өзінің өз құқықтары мен бостандықтарының сот арқылы қорғалуына құқығы бар. Өзінің білікті заң көмегімен алуға құқығы бар. Заңда көзделген рәттерде заң көмегі тегін көрсетіледі» деп нақты белгіленген [1, 8 б.].

Аталмыш конституциялық норманы дамыта отырып, Қазақстан Республикасының Қылмыстық-процестік кодексінің 66-бабына сәйкес: "Қорғаушы – қорғалуға құқығы бар кезінде, күдіктінің, айыпталушының, сотталушының, сотталған адамның, ақталған адамның құқықтары мен мүдделерін заңда белгіленген тәртіппен қорғауды жүзеге асыратын және оларға қылмыстық іс бойынша іс жүргізу кезінде заң көмегін көрсететін адам.

Адвокат қорғаушы ретінде қатысады. Адамның қорғалуға құқығы бар ауа, күдікті, айыпталушы мәртебесін алған кезінен бастап, сондай-ақ қылмыстық процестің заң келген кезесі кезінде қорғаушы қылмыстық процесте қатысуға құқығы" [2]. Аталған заң нормасы ерине, өз бастамасымен Қазақстан Республикасының Конституциясынан алады: «Ұсталған, тұтқындалған, қылмыс жасады деп айып тағылған ербір адам сот ұсталған, тұтқындалған немесе айып тағылған кезден бастап адвокаттық (қорғаушылық) көмегін пайдалануға құқығы» [1, 9 б.].

Адвокат сөзі латынның сөздерінен аударғанда «шайқармаш», «кемекеге шайқармаш» деген

сөздерді білдіреді. Адвокатура тарихта ежелгі дәуірден бастап әлгерттік көмеші ретінде белгілі болған. Алғашқы адвокаттар Ежелгі Римде пайда болған. [3, 13 б.]. Бұл жөнінде толықтық қарақтаушы-тарихшы ғалым Е.В.Васильевский: «...Римде алғашқы әлгертші патронар болған, олардың тұтқынға өзі көсіп біріктірілді: әлгерт-көмешілер және адвокаттар» - деп жазады. Адвокатура Ежелгі Римнің республикалық кезінде тәуелсіз көсіп ретінде қарым атқарған және ешқандай ұжымдық ұйымдастырылуы болмаған [4, 13 б.].

Азаматтардың конституциялық құқықтарын қамтамасыз етуде қорғаушының ролі есіресе қылмыстық сот ісін жүргізуде аса маңызды болып табылады. Қылмыстық сот ісін жүргізуде қорғаушының қызметі күдіктінің, айыпталушының, сотталушының құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауға және оған білікті әлгертші көмек көрсетуге бағытталған. Қорғаушы күдіктілер мен айыпталушылардың құқықтары мен заңды мүдделерін қамтамасыз етуде қылмыстық сот ісін жүргізудің негізгі қатысушыларының бірі болып табылады.

Осы адам құқықтары мен бостандықтарына қол сұғылғанда заң келген адам адвокат көмегін қажет етеді. Әйтпекте, «Адвокат жоғарғы заң білімі бар, адвокаттық қызметпен айналысуға лицензия алған, міндетті түрде адвокаттар алқасының мүшесі болып табылатын және осы Заңмен ретленген адвокаттық қызмет шеңберінде кәсіптік негізде заң

кемісін көрсететін Қазақстан Республикасының заңнамасы [5].

Қорғалушының іске міндетті қатысуы Қазақстан Республикасының Қылмыстық-процестік кодексінің 57-бабына көрсетілген. Олар:

1) бұл туралы құдікті, айыпталушы, сотталушы, сотталған адам, ақталған адам өтінішкіт берсе;

2) құдікті, айыпталушы, сотталушы, сотталған адам, ақталған адам көмекшілік жасақ таласа;

3) құдікті, айыпталушы, сотталушы, сотталған адам, ақталған адам және немесе психикалық кемсітігі салдарынан өзінің қорғалу құқығын өз бетінше жүзеге асыра алмаса;

4) құдікті, айыпталушы, сотталушы, сотталған адам, ақталған адам сот ісі жүргізілетін тілді білмесе;

5) адамға жазалуы шарасы ретінде ол жылдам астам мөріміне бас бостандығынан айыру, өмір бойына бас бостандығынан айыру не өлім жазасы салғайымдалуы мүмкін болатын қылмыс жасады деп құдік көтірілсе, айып тағылса;

6) құдіктіге, айыпталушыға, сотталушыға, сотталған адамға бұлпартылу шарасы ретінде күзетпен ұстау қолданылса немесе олар стационарлық сот-психиатриялық сараптамаға мәжбүрленіп жіберілсе;

7) құдіктілердің, айыпталушылардың, сотталушылардың, сотталғандардың, ақталғандардың мүдделері арасында қайшылықтар болып, олардың біреуінің қорғалушысы болса;

8) қылмыстық процеске мәжбүрленушінің (және не айыпталушының) немесе азаматтық талапкердің өкілі қатысса;

9) іс сотта қаралған кезде оған мемлекеттік айыптауды қолдайтын прокурор (мемлекеттік айыптаушы) қатысса;

10) құдікті, айыпталушы, сотталушы, сотталған адам, ақталған адам Қазақстан Республикасының шегінен тыс жерлерде болса және қылмыстық қуғылау органдарына немесе сотқа келуден жалтарса;

11) процесстік кәсісім және оған жасасу туралы өтінішкіт мәлімделсе, міндетті.

Бүгінгі таңда қылмыстық істерді қорғалу институты реформаның қажет етеді. Қорғалушының жогары мәртебесі, айыпталу жағыммен оның таң процессуалдық құқықтары, оның өзіне берілген өкілеттерді қолмақалды пайдалануы, қорғалушының қызметіндегі басқа да қылмыштардың шешу туралы айту қажет. Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған Құқықтық саясат тұжырымдамасында: «Қазақстанда құқықтық мемлекет құру азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғалумен байланысты арнайы институттарды одан әрі жетілдіруді талап етеді.

Адам және азамат құқықтары мен бостандықтарын қорғалу жүйесіндегі маңызды тегігі Адам құқықтары жөніндегі уәкіл институты болып та-

былады. Бұл мемлекеттік құқық қорғау институты құру Қазақстандағы демократияның дамуындағы үлкен қадам болды. Осы институт қызметінің негізгілігін арттыру мәселесін қарғу қажеттігін тәжірибе көрсетіп отыр. Құқық қорғалу институттары жүйесіндегі жетекші рөлге азаматтарға заңгерлік көмек көрсету жүйесінің негізі болып табылатын адвокатура не. Азаматтардың білікті заңгерлік көмек алуға конституциялық құқығын іске асыру ерлі сот төрелігіне қол жеткізудің шарты мен көпірі болып табылады. Осы құқықтық іске асырылу тетіктері жетілдіруді қажет етеді.

Адам заңгерлік көмек көрсететін адвокаттардың еңбегіне ақыл төлеуге өкімшілік өту жүйесі де түзетуді қажет етеді. Аталған жүйені шоғырландырылған және ашық өту қажет, бұл бюджет қаражатын тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

Адвокаттардың жауапкершілігін міндетті сақтаңдару институты енгізілген өлдер тәжірибесін өскере отырып, мындай сақтаңдаруды біздің өлде өлгіну мүмкіндігін қарастыру қажет» - деп көрсетілген [6].

Құқықтық саясат тұжырымдамасында белгіленген тапсырмалар Қазақстан Республикасы үшін өте өзекті, ері маңызды болып табылады. Бұл тапсырмаларды қорғалу институтының реформалары негізінде жедел түрде тәжірибеге өлгіну шарт деп өлғайды.

Қазақстан Республикасының Қылмыстық-процестік кодексінің 66-бабына сөйкес: "Адвокат қылмыстық процеске қорғалушы ретінде қатысқан кезде қорғалуға құқығы бар құқық, құдіктімің, айыпталушының, сотталушының, сотталған адамның, ақталған адамның жабына арым бойынша оларды адвокатпен қатар қорғуды мына адамдардың біреуі: жұбайы (жұбайы) немесе жақын туысы, қорғаншысы, ақсөзшысы не қорғалатын адамды қорғаншылыққа немесе асыруына алған ұйымның өкілі жүзеге асыра алады". Бұл ретте мындай балама қорғалушы заңгерлік біліммен, қандай да бір кәсіби білім мен заңгерлік мамандық бойынша тәжірибелік құқық өтілінің болуымен ақ талап өтпейді. Бұл іс жүзінде сөзіктіге, айыпталушыға, сотталушыға білікті заңгерлік көмек алу құқығын қамтамасыз өту мүмкіндігін шүбәсі етеді. Қорғалушы қылмыстық-процестуалдық құқықты, қылмыстарды алды ала төрлеу өндірісінің теориясы мен тәжірибесін жетік білуі, қылмыс жасауда сөзікті немесе айыпталушы тұлғаларды қорғалу тактикасы мен өдістемесін мәңгеруі және көптеген басқа да қасиеттері болуы тиіс. Осымен ол замда белгіленген мақсатына сөйкес бола атылады. Қазақстан Республикасының Қылмыстық-процестік кодексінде белгіленген сөзіктілер немесе айыпталушылардың құқықтары мен мүдделерін қорғуды жүзеге асырып, оларға қылмыстық-процестуалдық заңда берілген өкілеттер, сонымен қатар олар табына салмаған құралдар мен тәсілдерді пайдалана оты-

реп, қымыстық іс бойынша іс жүргізуде заңгерлік көмек көрсетеді.

Заңгердің кәсіби білімі қорғаушы бағытталғандықтан жалғыз бастысы болып табыспайды. Құзыреттіліктің басқа бір көрсеткіші оның кәсіби этикасы болып табылады. А.Д. Бойыстың пікірінше: «Маманның кәсіби төлмеуі тек басты бір білім, дәлел мен мамандардың жыныстығымен ғана сипаттала алмайды, ол тұтқаның адамгершілікті дамуының тиісті деңгейіне, оның осы мамандықтағы моральдық талаптарын игеруін де қамтиды» [7, 3 б.]. Сот ісін жүргізудің сапасында қымыстың адамгершілікті реттегіштері (құқықтық формасы жоқ) құқықтық реттегіштерге қосымша ретінде әрекет етсе де, қорғаушының этикалық нормаларды ұстауы оның кәсіби функциясымен дәріс ораңдаумен қажетті шарты болып табылады. Қорғаушының қатынастық ісіндегі дәріс мінез-құлық, тәртіп жүргізуші тұта және сот ісін жүргізудің басқа да қатысушыларымен жанжалдасудан жалтара білуі, қорғаушымен өзара сенімді қатынастар орната білу қабілеті көп жағдайда жүзеге асырылатын қорғаудың жалпы жетістілігіне септеседі.

Айтылғандар қолдамыстағы қатынастық-процессуалдық ағымға сәйкес қорғаушылар ретінде іске жіберілуі мүмкін барлық тұтқалардан алынған Қазақстан жағдайларында, тек қорғаушы ғана белгілі заңгерлік қорғаушы нақты жүзеге асыра алмай деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Оның кәсіби құзыреттілігіне қойылатын талаптар адвокатура туралы заңнаманың анықталады. Қазақстандағы қорғаушының мәртебесін жоғары заңгерлік білімі бар тұта ғана көрсетуге құқығы. Бірақ азамат қорғаушы болуы үшін бір жоғары заңгерлік білім жеткілісіз. Адвокатураға қабылдау үшін қажетті оқу қабілеттерін құрайтын тәжірибелік дағдылардан хоса, қорғаушыдан талап етілетін теориялық дағдылықтық бір белгісі ғана – аталмыш тұта, сондай-ақ көп дегенде үш айлық тәжірибеден етуі керек.

Қорғаушымен тандудың тек заңгерлік көзек, сонымен қатар этикалық бастауы бар. Қорғаушы мен оның "әкіметінің" қатынасты қарым-қатынастары өзара сенім болмаған жағдайда қажетті дамуға таба алмайды. "Сонымен қатар, айыпталушымен психологиялық байланысқа кіру көзекі қорғаушының өз қорғаушысымен қатынастық білетіндігінде, оның психологиялық ерекшеліктеріне, қатынастық істің мен-жайына қатысты онда бар пікірлерге әділдік байланысты" [8, 20 б.].

Қорғаушымен алып, сөздікті оның сөзімен білдіруге тұрарлық заңгер болсын деген тілек білдіре аламыз. Сондықтан болашақта қорғаушылар алқамының мүшесі болып табыспайтын тұтқаны қорғаушы ретінде қатысу мүмкіндігі жоғылады. Бірақ Қазақстан Республикасының Қатынастық-процестік кодексіне мұндай мүмкіндікті тандатқан заңгер өзінің қорғаушысына белгілі заңгерлік көмек

көрсетуге қабілетті болу шартымен шектеген жөн және бұл шектеуліктің болуымен растатуы керек.

Адвокат-қорғаушы көрсететін құқықтық көмек, әдетте, түрлі тікелей міндеттерді шешуге бағытталған. Жалпы түрде оның құқықтық көмекіне келесідей түрде ұсыныс мүмкін:

а) құдікті немесе айыпталушыға қымыстық іс жүргізу ісіндегі оның құқықтық мәртебесін түсіндіру;

б) орын алған құдік немесе айыпталудың болымысын түсіндіру;

в) қорғаушы үшін жағымды (оның жауапкершілігін азайтушы, ақсартушы немесе жоюға шығарушы) және ол үшін жағымсыз (жаппау мен жауапкершілікті ауырлататын, қатынас жасауда ешқаралайтп) жағдайлардың мәнін түсіндіру;

г) қорғаушының, сонымен қатар қымыстық іс жүргізу ісіне басқа да қатысушылардың құқықтары мен міндеттерін түсіндіру;

д) қорғаушыларға арыз, шағым және басқа да процессуалдық құжаттар жасаудағы көмек;

е) қымыстық іс жүргізу ісін жүргізу бойынша маманзаттық-белгілік сөзіндер бөріткен ағымдағы тұтқалар мен органдардың ағымда қорғаушының мүдделерін ұсыну.

Құдікті немесе айыпталушыға оның құқықтары түсіндіре отырып, қорғаушы қорғаушымен оған бөріткен құқықтық қорғау құралдарын пайдалану тактикасы мен едітмелісіне байланысты мәселелерге назар аударуы керек. Қорғаушымен көзестері мен нұқалары сөздікті немесе айыпталушыға өзінің құқықтары едітімен қатынасы етуге және солардың көмекімен алдын ала тәртіпке өзінің заңды мүдделерін дәрбес қорғау мүмкіндіктерін қатынасы етуге бағытталуы керек.

Құдікті немесе айыпталушы қымыстық іс жүргізу қатысушысы ретінде тек құқықтарға ие болып қана қоймай, қорғаушы түсіндіруі тиіс процессуалдық міндеттерді көтереді. Осы міндеттерді түсіндіру белгілі бір қымыстық тұрарлықпен алып қатын жөн, өйткені онда олардың шығым тілімі жоқ. Алайда сөзіндіктің міндеттері онда тура бекітілмеген және тек қана жағымсыз сипатқа ие, олар онда тыйым салынбаған белгілі бір әрекеттер жасауға жол бөрітпеу керек және жағымды форма немесе алынуы керек, алғаш сөзіндіктің позитивтік сипаттағы белгілі бір әрекеттер жасау міндеттерін тұрарлық тиіс өкілдігімен көрсетуге болмайды.

Қорғаушының қорғаушыға оның қымыстық іс жүргізудегі құқықтық мәртебесін түсіндіру бойынша қымыстың қорғаушыға ол оның көмекімен қымыстық іс жүргізуде өзінің заңды мүдделерін қорғай алатын конституциялық құқықтарымен мені жеткізілмеген болса, қанағаттанарлық деп тануға болмайды. Басқа құқықтарымен қатар онда қорғаушы айыпталушыға да, сөзіндігі де кінәсіздік принципінің мәнін түсіндіруге міндетті.

Құқықтар мен міндеттерін түсіндіргеннен кейін қорғаушы қорғаушыға орын алған құдік-тену мен айыпталудың мәнін түсіндіруде құқықтық жеміс көрсетуі тиіс. Қысқартқан осы бағыты қорғаушы жасады деп айыпталған қысымның нақты жағын, зиянгерлік түсіндіру мен құқықтық бекітілігін аяққа болып табылады.

Тағылған айыпты және оның салдарын дұрыс түсіну айыпталушының өзінің қорғау құқығын мақсатты түрде жүзеге асыруда маңызды мәнге ие болады. Айыптау мәнін біле отырып, азамат, оның ішінде, ол көрсеткен куәлерден жауап алу, оның пікірінше, айыпталуды теріске шығарып, бұлтартушы шарасын қолдану қажеттілігін жоюға шығаратын, дәлелдік мәні бар, құқықтар мен басқа да нақты деректер талап ету туралы арыз беруі мүмкін.

Қылмыстардың нақты жағын түсінуде айыпталушы әдетте қиындықпен кездеседі. Сондықтан қорғаушының міндеті осы іс бойынша қолданылатын меркізін қысымның заң баптарында болатын құқықтық түсініктерді түсіндіруде болып табылады. Бір мәнінде қорғаушы, өзінің қорғаушысымен ашық енгізілген сұйық отырып, соныңға оның өр-көзінде қысым құқықтарының бары немесе жоқтығы

туралы ашық айтуы тиіс. Өзінің нақты жағдаймен білу айыпталушының іс бойынша дұрыс ұстаным таңдауына септігін тигізеді. Адвокатура жүйесі де азаматқа қарай жауапты отыруы тиіс. Адво-катура – азаматтық қоғамның заң органдары мен күш құрылымдары арасындағы «өлшегіш». Дегенмен еділ шешілуі үшін адвокаттарға тәуелсіздік, то-лық құқық, биік мәртебе беруге тиіс. Азаматтық және саяси құқықтар туралы Халықаралық Пакт ер азаматқа өз өркімен адвокатты таңдап қорғау құқығына кепілдік береді. Бұл құқық еділетті сот процесінің негізі болып табылады. Өйткені ол толықанды қорғаудың негізгі шарты болып табы-латын, айыпталушы мен адвокаттың арасындағы сенімділікті қалыптастырады, сондай ақ сенімге және қорғаудың кәсіби мәртебесіне асыра сілте-ушілікке жол береді.

Адвокаттың құқықтық мәртебесінің негізін, тек қана заңда көрсетілген өкілеттіктер емес, сонымен қатар, осы өкілеттіктерді жүзеге асыруға мүмкін-дік беретін заңды механизмдердің жиынтығы да құрайды. Осындай механизмдердің қатарына, ад-вокаттардың өз кәсіби міндеттерін атқару бары-сында құқық қорғау және құқық қолданушы орган-дарымен тәуелсіз болу кепілдігі жатады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы Конституция 1995 жылы 30 тамызда республика-лық референдумда қабылданды // adilet.zan.kz
2. Қазақстан Республикасының Қылмыстық-процестік кодексі Қазақстан Республикасының Ко-дексі 2014 жылы 4 шілдедегі № 231-V ҚРЗ // adilet.zan.kz
3. Алауханов Е.О. Қазақстан Республикасында адвокаттура және адвокаттық қызмет. - Алматы, 2010. – 348 бет.
4. Васильевский Е.В. Организация адвокатуры (Глава III. Франция. Том I. Очерк всеобщей истории адвокатуры). Типография П.П.Сойкина., 2003.
5. Адвокаттық қызмет туралы Қазақстан Республикасының 1997 жылғы 5 желтоқсандағы N 195 Заңы // adilet.zan.kz
6. «Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған ұлттық са-ясат тұжырымдамасы туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 28 тамыздағы N 858 Жарығы // Егемен Қазақстан. 2009 жыл, 28 тамыз, N 281-283 (25680).
7. Бойков А.Д. Этика профессиональной защиты по уголовным делам. - М., 1978. – 332 с.
8. Садыков А.Ж. Адвокат-қорғаушының сенімге, айыпталушыға және сотталушыға білікті заң көмегін көрсетуі. Заң ғылым, кан., диссерт., авторефераты. Алматы, 2010.

СПЕЦВЫПУСК

Международный научно-популярный журнал

ISSN 2073-333X

Наука и жизнь Казахстана Қазақстанның ғылымы мен өмірі

№3 (38) 2016

КОМИССАРОВ ВЛАДИМИР СЕРГЕЕВИЧ

Доктор юридических наук, профессор,
заведующий кафедрой уголовного права
и криминологии юридического факультета
МГУ имени М. В. Ломоносова

ЗАҢ ЮРИСПРУДЕНЦИЯ JURISPRUDENCE

Алаужиев Есберген Оразович О ВЗАИМОСВЯЗИ КРИМИНОЛОГИИ И УГОЛОВНОГО ПРАВА В КАЗАХСТАНЕ.....	60
Кашинский М.Ю., Машталер Ю.Ф., ПРАВОВЫЕ И ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ ПОСЯГАТЕЛЬСТВ НА ЖИЗНЬ НОВОРОЖДЕННЫХ ДЕТЕЙ ПОСРЕДСТВОМ СИСТЕМЫ «БЭБИ-БОКС».....	64
Мезенцева Ирина Евгеньевна ПЕРСПЕКТИВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УГОЛОВНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ В ЧАСТИ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИОННОЙ ПРЕСТУПНОСТИ.....	70
Саливерстов В.И. РАЗРАБОТКА НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ НОВОГО УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО КОДЕКСА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ: ОРГАНИЗАЦИ- ОННЫЕ И ПОЛИТИКО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ.....	75
Кенжетазов Чингис Даматович ОБЕСПЕЧЕНИЕ ВОСПРЕпятСТВОВАНИЯ ПОПЫТКАМ ПОДОЗРЕВАЕМОГО И ОБВИНЯЕМОГО СКРЫТЬСЯ ОТ ОРГАНОВ УГОЛОВНОГО ПРЕСЛЕДОВАНИЯ И СУДА (КРАТКИЙ АНАЛИЗ).....	79
Булеушиев Бақтияр Тулегенович АНТИЧНАЯ ПРАКТИКА СУДА С НАРОДНЫМ УЧАСТИЕМ, ФОРМИРОВАНИЕ РОМАНО-ГЕРМАНСКОЙ ПРАВОВОЙ СИСТЕМЫ И ПРИСЯЖНОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА НА ЕЕ ОСНОВЕ	84
Османова Динара Бақтиярқызы ОТБАСЫНА ҚАРСЫ ҚЫЛЫМЫСТАРДЫҢ ҚЫЛЫМЫСТЫҚ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ҚЫРЛАРЫ	89
Жусупов Алпамысбай Дюсембаевич, Османова Динара Бақтиярқызы, Булеушиев Бақтияр Тулегенович ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ВАЛЮТНЫХ ОТНОШЕНИЙ	92
Жайтлин Габиден Айымович, Құрманалиева Эльмира Бақытжановна ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ПРИРОДЫ И ПРЕДМЕТА ДОГОВОРА ДАРЕНИЯ	96
Жамбаев Ержан Сағынханович, Сағынова Галия Кадырбаевна В КАЗАХСТАНЕ СОЗДАН ЭФФЕКТИВНЫЙ И СОВРЕМЕННЫЙ КОРПУС ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ	98
Кайнарарова Дариға Бопатовна КРИМИНОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕСТУПНОСТИ, СОВЕРШАЕМЫХ В ОТНОШЕНИИ ИНОСТРАННЫХ ГРАЖДАН.....	101
Камалов Танат Канатович СРЕДСТВА ЗАЩИТЫ СУБЪЕКТИВНЫХ АВТОРСКИХ ПРАВ	104
Қуамалиева Гүлданә Амангәлдiқызы, Жәксыбаева Фарида Сәтбергеновна Урасбаева Айжар Аманкуловна ҚЫЛЫМЫСТЫҚ ІС ЖҮРГІЗУДЕГІ АДВОКАТТЫҢ ПРОЦЕССУАЛДЫҚ ҚЫЗМЕТІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	107
Қуамалиева Гүлданә Амангәлдiқызы, Жәксыбаева Фарида Сәтбергеновна Рахимова Гауху Нұрлановна ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ҚЫЛЫМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТАРДЫ ЖАСАЙТЫН ҚЫЛЫМСКЕРДІҢ ТҮЛҒАСЫ	111
Тауланов Сәбит Сәдуақасович, Фот Луиза Владимировна ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ (на примере специализированного лицея «Арыстан»).....	114
Амангәлдiев Дархан Амангәлдiқызы БЕКІРЕ ТҰҚЫМДАС БАЛЫҚТАРЫНЫҢ ЗАҢСЫЗ АЙНАЛЫМЫМЕН КҮРЕСУДЕ БАҚЫЛАНАТЫН ЖЕТКІЗІЛМДІ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ АСПЕКТІСІ	117

